

СУСІД – ДРУГИЙ РОДИЧ (?)

Які взагалі сенси вкладаються у слово «сусідство»? Які моделі поведінки передбачаються? Ці питання набули особливої актуальності для сучасних українців як у локальному, так і в глобальному контекстах. «Не можна, не можна за лихими сусідами на селі вдержатись, — каже баба Параска, героїня оповідання І. Нечуя-Левицького. — Хоч зараз спродуйся, пакуйся — та й вибирайся на кубанські степи!» На важливості дружньої комунікації з сусідами наголошують українські прислів'я «сусід — другий родич», «погано жить, як із сусідами не дружить», «коли сусід — як мід, то клич на обід». На перший погляд здається, що формується позитивне бачення сусідства, пропагуються взаємна згода, любов або принаймні доброзичливі стосунки. Але насправді все не так просто.

Якщо зачепити тему сусідства в українській літературі, то картина вийде далекою від того раю на землі, що постає в уяві після того, як прочитаєш прислів'я про гарних сусідів.

Трохи страшного:

- Сусідство й породжене ним суперництво руйнують сім'ю Кайдашів («Кайдашева сім'я»);
- Сусідство людей і лісової братії зазнає цілковитого фіаско й призводить до війни між людьми та природою («Лісова пісня»).

І трохи житейського:

- Герасим Калитка, одержимий бажанням отримати земельний наділ сусіда («ставок рибний, межа з межею»), ув'язується в грошову авантюру, яка (увага, спойлер) виявляється невдалою («Сто тисяч»);
- Стара Бобренчиха, черства й меркантильна жінка, постійно свариться із сусідами «за курку, за межу»; через це страждає її сім'я, зокрема син («Маруся Чурай»);
- Дружина Івана Палійчука зраджує йому з сусідом («Тіні забутих предків»);
- Славнозвісні ворогині баба Параска і баба Палажка — теж сусідки.

«Але ж ці приклади далекі від реального життя, — скаже хтось. — Протистояння між сусідами потрібне авторам, щоб розгорнути колізію». Тоді я дістану з рукава козир — народну творчість. Величезна кількість прислів'їв та приказок на кшталт «у сусіда трава зеленіша», «як маєш сусіда пустити, то в сінях камінь поклади», «сусід спати не дає: добре живе», «з сусідом дружи, а тин городи» і т.д. руйнують ілюзію тієї згоди, що виникає там, де «сусід — другий родич». А якщо згадати численну кількість анекдотів про капості сусідів, то захочеться поїхати на безлюдний острів, де ніхто не прийде до тебе по сіль, попутно кинувши оком на твоє майно.

Виходить, що негативне ставлення до сусідства як до стану переходить від покоління до покоління: читаєш національну літературу, поринаєш у народну творчість, а потім мислиш тими самими категоріями, що й попередні покоління українців. І люди, які живуть у квартирі поруч, теж рухаються таким шляхом. Складно сказати, наскільки це погано: виникає враження, що вся Україна свого часу відмовилася від «каменя в сінях» і необачно довірилася підступному сусідові. А зараз повинна розбиратися з добре відомою «боротьбою за межу».

Ну і що ж тоді робити з тими сусідами?.. Добре було б, якби кожен стежив за ладом у власній господі, не звертаючи увагу на те, що відбувається у дворі за парканом. Але це, звісно, неможливо. Всією країною «кудись подалі» не виїдеш, тому все, що ми можемо сьогодні — ставати другими родичами для хороших сусідів і готувати каміння для тих, хто вдирається до нашого обійстя.

Дарина Чупат